

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

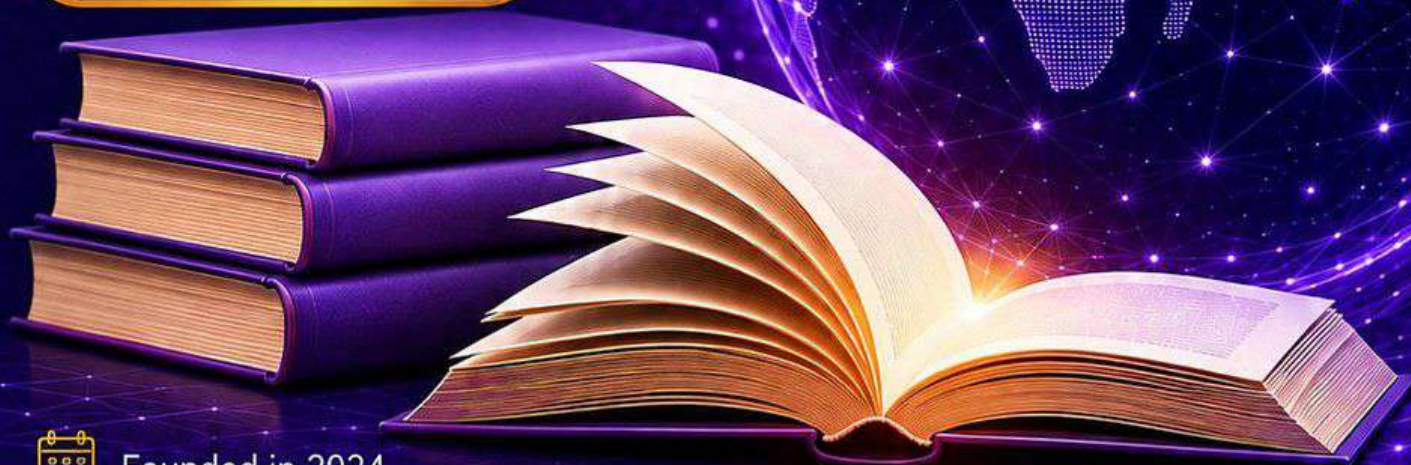
IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 8

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

SMART TEXNOLOGIYALARNI INGLIZ TILI DARSLARIDA QO'LLASH USULLARI VA VOSITALARI

Fayzullayeva Dilnoza Ubaydulloyevna

Samarqand davlat chet tillar instituti, dotsent.

e-mail: dilnozafayzullaeva7@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2731-6481>

Annotatsiya.

Ushbu maqolada ingliz tilini o'qitish jarayonida smart texnologiyalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari, asosiy usullari va vositalari yoritiladi. Raqamli ta'lim muhitining rivojlanishi xorijiy til darslarini interaktiv, moslashuvchan va ta'lim oluvchiga yo'naltirilgan tarzda tashkil etish imkonini bermoqda. Tadqiqotda smart doskalar, mobil qurilmalar, sun'iy intellektga asoslangan ta'lim platformalari, onlayn test va viktorina servislari, virtual sinflar, bulutli texnologiyalar, elektron lug'atlar hamda multimedia resurslaridan foydalanishning didaktik xususiyatlari tahlil qilinadi. Smart texnologiyalar yordamida tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini kompleks rivojlantirish, o'quvchilarning kommunikativ faolligini oshirish, individual ta'lim trayektoriyasini shakllantirish hamda tezkor qayta aloqa tashkil etish imkoniyatlari asoslanadi. Shuningdek, ingliz tili darslarida gamifikatsiya, aralash ta'lim, teskari sinf, interaktiv topshiriqlar, raqamli storytelling va hamkorlikda o'qitish usullarini smart vositalar bilan integratsiyalash masalalari ko'rib chiqiladi. Natijada smart texnologiyalardan metodik jihatdan maqsadli foydalanish ingliz tilini o'qitish samaradorligini oshirishi, ta'lim oluvchilarning motivatsiyasi, mustaqil o'rganish faolligi hamda raqamli va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qilishi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: smart texnologiyalar, ingliz tilini o'qitish, raqamli ta'lim, mobil ta'lim, sun'iy intellekt, interaktiv metodlar, kommunikativ kompetensiya, gamifikatsiya, aralash ta'lim, multimedia vositalari.

МЕТОДЫ И СРЕДСТВА ПРИМЕНЕНИЯ SMART-ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Файзуллаева Дилноза Убайдуллоевна

Самаркандский государственный институт иностранных языков, доцент.

Аннотация.

В статье рассматриваются педагогические возможности, основные методы и средства применения smart-технологий в процессе обучения английскому языку. Развитие цифровой образовательной среды позволяет организовать занятия по иностранному языку в интерактивной, гибкой и личностно ориентированной форме. Анализируются дидактические особенности использования интерактивных досок, мобильных устройств, образовательных платформ на основе искусственного интеллекта, онлайн-сервисов для тестирования и викторин, виртуальных классов, облачных технологий, электронных словарей и мультимедийных ресурсов. Обосновываются возможности комплексного развития навыков аудирования, говорения, чтения и письма посредством smart-технологий, повышения коммуникативной активности обучающихся, формирования индивидуальной образовательной траектории и обеспечения оперативной обратной связи. Особое внимание уделяется интеграции геймификации, смешанного обучения, технологии «перевернутого класса», интерактивных заданий, цифрового сторителлинга и методов совместного обучения со smart-инструментами. Отмечается, что методически обоснованное использование smart-технологий способствует повышению эффективности обучения английскому языку, развитию учебной мотивации, самостоятельности, цифровой грамотности и коммуникативной компетенции обучающихся.

Ключевые слова: smart-технологии, обучение английскому языку, цифровое образование, мобильное обучение, искусственный интеллект, интерактивные методы, коммуникативная компетенция, геймификация, смешанное обучение, мультимедийные средства.

METHODS AND TOOLS FOR USING SMART TECHNOLOGIES IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING

Abstract.

This article examines the pedagogical potential, methods, and tools for integrating smart technologies into English language teaching. The development of digital learning environments provides opportunities to organize foreign language instruction in a more interactive, flexible, learner-centered, and personalized manner. The study discusses the didactic potential of interactive smart boards, mobile devices, artificial intelligence-based learning platforms, online testing and quiz applications, virtual classrooms, cloud technologies, electronic dictionaries, and multimedia resources. Particular attention is paid to the possibilities of developing learners' listening, speaking, reading, and writing skills in an integrated way, increasing their communicative engagement, creating individualized learning trajectories, and providing immediate feedback through smart technologies. The article also considers the integration of gamification, blended learning, flipped classroom practices, interactive tasks, digital storytelling, and collaborative learning with smart educational tools. It is concluded that the methodologically appropriate use of smart technologies can improve the effectiveness of English language teaching and contribute to the development of learners' motivation, autonomous learning skills, digital literacy, and communicative competence.

Keywords: smart technologies, English language teaching, digital education, mobile learning, artificial intelligence, interactive methods, communicative competence, gamification, blended learning, multimedia tools.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimining raqamli transformatsiyasi xorijiy tillarni o'qitish mazmuni, shakllari va metodlarini tubdan yangilash zaruratini yuzaga keltirmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi, mobil qurilmalar, sun'iy intellekt, bulutli servislari, interaktiv platformalar va multimedia resurslarining ta'lim jarayoniga keng kirib kelishi an'anaviy dars modelidan moslashuvchan, interaktiv va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim muhitiga o'tishni taqozo etmoqda. Ayniqsa, ingliz tilini o'qitishda smart texnologiyalar o'quv materialini nafaqat yetkazish, balki o'quvchining til faoliyatini boshqarish, individuallashtirish, baholash va tezkor qayta aloqani tashkil etish vositasi sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

"Smart" tushunchasi ta'lim kontekstida texnologik qurilmalarning o'zinigina emas, balki ta'lim jarayonining moslashuvchanligi, interaktivligi, ochiqqligi, mobiligi va o'quvchining individual ehtiyojlariga muvofiqlashtirilishini ham anglatadi. Shu nuqtayi nazardan, smart ta'lim muhiti o'qituvchi, ta'lim oluvchi, raqamli kontent va texnologik vositalar o'rtasidagi uzviy hamkorlikka asoslangan pedagogik tizim sifatida namoyon bo'ladi. Bunday muhitda o'quvchi tayyor bilimni qabul qiluvchi subyekt emas, balki axborotni mustaqil izlovchi, qayta ishlovchi, tahlil qiluvchi va amaliy kommunikativ vaziyatlarda qo'llovchi faol ishtirokchiga aylanadi.

Ingliz tilini o'rgatish jarayoni tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish kabi bir-biri bilan uzviy bog'liq nutqiy faoliyat turlarining tizimli rivojlantirilishini talab qiladi. An'anaviy dars sharoitida mazkur ko'nikmalarning barchasini bir vaqtning o'zida individual va differensial yondashuv asosida rivojlantirish imkoniyati ma'lum darajada cheklangan bo'lishi mumkin. Smart texnologiyalar esa autentik audio va videomateriallardan foydalanish, nutqni avtomatik aniqlash, talaffuzni tekshirish, interaktiv matnlar bilan ishlash, onlayn muloqot tashkil etish, individual topshiriqlar yaratish hamda o'zlashtirish natijalarini real vaqt rejimida kuzatish imkonini beradi. Natijada til o'rganish jarayoni ko'proq amaliy, kommunikativ va o'quvchining ehtiyojlariga mos tus oladi.

Smart doskalar, planshet va smartfonlar, elektron lug'atlar, raqamli kutubxonalar, virtual sinflar, bulutli platformalar, sun'iy intellektga asoslangan chatbotlar, adaptiv o'quv dasturlari hamda onlayn baholash vositalari ingliz tili darsining didaktik imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi. Masalan, interaktiv taqdimot va topshiriqlar yangi leksik birliklarni vizual kontekstda o'zlashtirishga yordam bersa, ovoqli texnologiyalar talaffuz va og'zaki nutqni mashq qilish uchun qulay sharoit yaratadi. Onlayn viktorinalar va gamifikatsiya elementlari o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi, virtual hamkorlik vositalari esa juftlik va guruhlarda kommunikativ faoliyatni tashkil etishga xizmat qiladi. Bunda texnologiya o'z-o'zidan maqsad emas, balki aniq pedagogik vazifani amalga oshiruvchi vosita sifatida qo'llanishi muhimdir.

Smart texnologiyalarning yana bir muhim afzalligi ta'lim jarayonini individuallashtirish imkoniyatidir. Ingliz tilini o'rganayotgan ta'lim oluvchilarning bilim darajasi, o'rganish sur'ati, qiziqishi va nutqiy ehtiyojlari bir xil emas. Adaptiv platformalar va sun'iy intellektga asoslangan tizimlar o'quvchining javoblari, xatolari va bajarish tezligini tahlil qilib, unga mos topshiriqlarni tavsiya qilishi mumkin. Bu esa o'quvchining o'z imkoniyatlariga mos murakkablik darajasida ishlashi, bo'shliqlarini aniqlashi va mustaqil ravishda ularni bartaraf etishga yordam beradi. Shu tariqa smart texnologiyalar differensial va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillarini amalda samarali ro'yobga chiqarish imkonini beradi.

Shu bilan birga, smart vositalardan foydalanish o'qituvchining rolini ham yangicha talqin qilishni talab etadi. Zamonaviy ingliz tili o'qituvchisi faqat bilim manbai sifatida emas, balki raqamli o'quv muhitini loyihalovchi, o'quv faoliyatini muvofiqlashtiruvchi, maslahatchi va fasilitator sifatida faoliyat yuritadi. U texnologik vositani tanlashda

uning didaktik maqsadga muvofiqligi, o'quvchilarning yosh va tayyorgarlik xususiyatlari, foydalanish qulayligi, axborot xavfsizligi va natijadorligini hisobga olishi lozim. Smart texnologiyalardan me'yoridan ortiq yoki metodik asoslanmagan holda foydalanish esa o'quvchining diqqati chalg'ishi, kognitiv yuklamaning ortishi va texnologiyaga ortiqcha bog'liqlik kabi muammolarni yuzaga keltirishi mumkin.

Shu sababli ingliz tili darslarida smart texnologiyalarni qo'llash usullari va vositalarini pedagogik nuqtayi nazaridan tizimli o'rganish dolzarb ilmiy-amaliy vazifalardan biri hisoblanadi. Ularning didaktik imkoniyatlarini aniqlash, qaysi vosita qaysi nutqiy ko'nikmani rivojlantirishda samaraliroq ekanini asoslash, smart vositalarni an'anaviy va innovatsion metodlar bilan uyg'unlashtirish hamda ulardan foydalanishning optimal pedagogik shartlarini belgilash til ta'limi sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi ingliz tili darslarida smart texnologiyalardan foydalanishning asosiy usullari va vositalarini tahlil qilish, ularning kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlarini aniqlash hamda ta'lim jarayoniga samarali integratsiya qilish yo'llarini asoslashdan iborat. Tadqiqot doirasida smart texnologiyalar yordamida interaktiv, mobil, hamkorlikdagi va individuallashtirilgan ta'limni tashkil etish imkoniyatlari hamda ularning ingliz tilini o'rganish motivatsiyasi va o'quv faolligiga ta'siri ko'rib chiqiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Ingliz tilini o'qitishda smart texnologiyalardan foydalanish masalasi zamonaviy lingvodidaktikaning muhim yo'nalishlaridan biri sifatida mahalliy va xorijiy tadqiqotchilar tomonidan turli jihatlarida o'rganilgan. Mavjud tadqiqotlarda smart texnologiyalar faqat texnik vositalar majmui sifatida emas, balki o'quv jarayonini individuallashtirish, interaktivlashtirish, mobil va masofaviy ta'limni tashkil etish, o'quvchilarning kommunikativ faolligini kuchaytirish hamda tezkor qayta aloqani ta'minlash imkonini beruvchi yaxlit didaktik muhit sifatida talqin qilinadi.

O'zbekistonlik tadqiqotchi **Shohista Shavkat qizi Allamov**ning "Aralash ta'lim modellari va imkoniyatlari" nomli tadqiqoti mazkur muammoning metodik asoslarini yoritishda muhim ahamiyatga ega. Muallif elektron va an'anaviy ta'limni o'zaro integratsiyalashtirish holda tashkil etish zarurligini asoslab, aralash ta'limning "flipped classroom", rotatsiya, laboratoriya almashinuvi va moslashuvchan modellarini tahlil qiladi. Allamovning fikricha, aralash ta'lim o'quvchi va o'qituvchi faoliyatini an'anaviy auditoriya mashg'ulotlari bilan elektron ta'lim imkoniyatlarini birlashtirish asosida tashkil etadi. Bunda talabaning o'zlashtirish sur'ati, vaqti va ta'lim resurslaridan foydalanish imkoniyatlari kengayadi. Tadqiqotda elektron ta'limning individuallik, moslashuvchanlik va interaktivlikni kuchaytirish xususiyatlari alohida ko'rsatilgan. Ushbu yondashuv ingliz tili darslarida smart qurilmalar, onlayn topshiriqlar va virtual o'quv muhitini an'anaviy kommunikativ mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish uchun nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Mahalliy tadqiqotchi **Malika Abduvakilovna Kasimova** xorijiy til o'rganishda sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning o'quvchilar faolligi va motivatsiyasiga ta'sirini o'rgangan. Uning tadqiqotida sun'iy intellektga asoslangan dasturlar, jumladan, kompyuter va smartfonlar orqali ishlatiladigan til o'rganish vositalari o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirilishi mumkinligi qayd etiladi. Muallif bunday texnologiyalar o'quv jarayonini shaxsiylashtirish, o'quvchini faol ishtirok etishga undash hamda xorijiy til o'rganishda ichki va tashqi motivatsiyani qo'llab-quvvatlash imkonini berishini ko'rsatadi. Tadqiqotda ingliz tilini o'rganish misolida sun'iy intellekt vositalari va an'anaviy metodlarni qarama-qarshi qo'yish emas, balki ularni metodik jihatdan uyg'unlashtirish zarurligi ilgari suriladi. Mazkur qarash smart texnologiyalar samaradorligi texnik vositaning mavjudligiga emas, balki uning pedagogik maqsadga mos qo'llanishiga bog'liq ekanligini ko'rsatadi.

Rossiyalik olim **Natalia Vladimirovna Chernishkova** smart texnologiyalarni xorijiy til o'qitish tizimining alohida didaktik komponenti sifatida o'rganadi. Tadqiqotchi vebinarlar, ijtimoiy tarmoqlar, bloglar, xorijiy tilni elektron o'qitish tizimlari va smart darsliklarni smart ta'limning asosiy vositalari qatoriga kiritadi. Uning ta'kidlashicha, smart texnologiyalarni qo'llashda ularning yangiligi emas, balki muayyan pedagogik vazifani hal qilishdagi maqsadga muvofiqligi asosiy mezon bo'lishi kerak. Chernishkova smart qurilmalar va elektron ta'lim muhitining rivojlanishi mobil hamda masofaviy ta'lim imkoniyatlarini kengaytirishi, o'qituvchi va ta'lim oluvchi o'rtasidagi virtual hamkorlikni kuchaytirishini qayd etadi. Bu yondashuv ingliz tili darslarida smart doska yoki mobil ilovadan foydalanishni o'z-o'zidan innovatsiya deb baholamasdan, ularning tinglab tushunish, gapirish, o'qish yoki yozish kompetensiyalarini rivojlantirishdagi aniq funksiyasini belgilash zarurligini ko'rsatadi.

Smart ta'limning lingvodidaktik mohiyati **Tatyana Nikolaevna Astafurova** va hammualliflari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham keng tahlil qilingan. Olimlar masofaviy, elektron va mobil ta'lim shakllarini qiyosiy o'rganib, smart texnologiyalarni kompyuter lingvodidaktikasining rivojlanishi bilan bog'laydilar. Ularning yondashuvida smart ta'lim elektron resurslar, ijtimoiy tarmoqlar, vebinarlar, bloglar, onlayn darsliklar, multimedia majmualari, smart ekran va smart doska kabi vositalarning yagona axborot-ta'lim makonida o'zaro integratsiyasiga asoslanadi. Mualliflar xorijiy tilning tabiiy kommunikativ muhiti mavjud bo'lmagan sharoitda virtual kommunikatsiya vositalari o'quvchilarning chet tilidagi muloqot tajribasini kengaytirishi mumkinligini ta'kidlaydilar. Ushbu fikr ingliz tili darslarida videokonferensiya, onlayn forum, virtual loyiha va autentik internet resurslarini kommunikativ metod bilan birlashtirishning metodik ahamiyatini asoslaydi.

Ingliz tilidagi fundamental tadqiqotlar orasida amerikalik olim **Carol A. Chapell**ning kompyuter texnologiyalari va ikkinchi tilni o'zlashtirish o'rtasidagi bog'liqlikka oid ishlari alohida ahamiyatga ega. Chapelle kompyuter texnologiyalari til o'rganuvchilarga veb-sahifalar, kommunikatsion dasturlar va interaktiv topshiriqlar orqali ilgari mavjud bo'lmagan turli xil o'quv imkoniyatlarini taqdim etishini qayd etadi. Uning nazariy yondashuvida texnologiya ikkinchi tilni o'zlashtirish nazariyalaridan tashqarida turuvchi qo'shimcha vosita emas, aksincha, o'quvchining til materialini qabul qilishi, qayta ishlashi va kommunikativ faoliyatda qo'llash sharoitlarini o'zgartiruvchi

omildir. Chapelle yondashuvidan kelib chiqib, smart texnologiyalar samaradorligini ularning soni yoki zamonaviyligi bilan emas, balki o'quvchiga mazmunli til materiali, interaktiv faoliyat va kommunikativ aloqa yaratib bera olishi bilan baholash maqsadga muvofiqdir.

Mobil ta'lim masalasi **Robert Godwin-Jones** tadqiqotlarida alohida yo'nalish sifatida rivojlantirilgan. Uning "Mobile Apps for Language Learning" tadqiqoti mobil qurilmalar va til o'rganishga mo'ljallangan ilovalarning lingvodidaktik imkoniyatlariga bag'ishlangan bo'lib, ushbu ish *Language Learning & Technology* jurnalida chop etilgan. Mobil texnologiyalar orqali til o'rganishning muhim jihati o'quv faoliyatining faqat auditoriya bilan chegaralanib qolmasligi, balki kundalik hayotdagi turli makon va vaziyatlarda davom ettirilishidir. Shu nuqtayi nazardan, smartfonlar ingliz tilida yangi so'zlarni o'rganish, audiomateriallarni tinglash, talaffuz ustida ishlash, autentik kontentdan foydalanish va mustaqil mashq qilishni ta'minlovchi vosita sifatida ahamiyat kasb etadi. Bu esa smart texnologiyalarning asosiy xususiyatlaridan biri bo'lgan mobillik tamoyilini ingliz tili ta'limida ro'yobga chiqaradi.

Ko'rib chiqilgan tadqiqotlarni qiyosiy tahlil qilish smart texnologiyalarni ingliz tilini o'qitishda qo'llashga doir ilmiy qarashlarda bir necha umumiy tendensiyalar mavjudligini ko'rsatadi. Allamova raqamli va an'anaviy ta'limni integratsiyalash masalasiga, Kasimova sun'iy intellekt vositalari yordamida individuallashtirish va motivatsiyani kuchaytirishga, Chernishkova smart vositalarning didaktik maqsadga muvofiqligiga, Astafurova smart ta'limning virtual kommunikativ muhit yaratish imkoniyatlariga, Chapelle texnologiya va ikkinchi tilni o'zlashtirish jarayoni o'rtasidagi nazariy bog'liqlikka, Godwin-Jones esa mobil ta'lim imkoniyatlariga urg'u beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ingliz tili darslarida smart texnologiyalardan samarali foydalanish ularni alohida texnik vosita sifatida emas, balki muayyan pedagogik metod bilan integratsiyalashgan holda qo'llashni talab etadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, smart texnologiyaning didaktik qiymati qurilma yoki dastur imkoniyatlarining ko'pligi bilan emas, balki uning o'quvchini kommunikativ faoliyatga jalb etish, mustaqil ishlashga undash, tezkor qayta aloqa yaratish va o'zlashtirish jarayonini individuallashtirish darajasi bilan belgilanadi. Shu jihatdan gamifikatsiya, aralash ta'lim, teskari sinf, interaktiv topshiriqlar, raqamli storytelling hamda hamkorlikda o'qitish metodlarini smart vositalar bilan uyg'unlashtirish ingliz tili darslarini mazmunan boyitishning istiqbolli yo'nalishi hisoblanadi.

Gamifikatsiya ingliz tilini o'qitishda o'quv faoliyatiga o'yin mexanizmlarini kiritish orqali motivatsiya va faollikni oshirishga xizmat qiladi. Bunda smartfon, planshet, interaktiv doska va onlayn viktorina platformalaridan foydalanish o'quvchilarga leksik va grammatik materialni musobaqa, ball to'plash, daraja bosib o'tish, vaqt bilan cheklangan topshiriq va tezkor javob shakllarida o'zlashtirish imkonini beradi. Masalan, yangi so'zlarni mustahkamlash jarayonida o'qituvchi interaktiv testni umumiy ekranga chiqaradi, o'quvchilar esa shaxsiy smart qurilmalari orqali javob beradilar. Natijalarning real vaqt rejimida ko'rinishi o'quvchiga o'z xatosini darhol anglash imkonini yaratadi. Bunday faoliyatda asosiy maqsad g'olibni aniqlash emas, balki til materialini ko'p marotaba, qisqa vaqt oralig'ida va yuqori emotsional faollik sharoitida takrorlashdan iborat bo'ladi.

Gamifikatsiyaning ayniqsa vocabulary va grammar komponentlarida samarali ekanligi kuzatiladi. An'anaviy mashqda o'quvchi bir xil turdagi topshiriqni ketma-ket bajarishi mumkin bo'lsa, smart gamifikatsiyada topshiriqlar vizual material, audio, matn, moslashtirish, variant tanlash va tezkor javob shakllarida navbat bilan taqdim etiladi. Bu esa bir xil o'quv materialini turli sensor va kognitiv kanallar orqali o'zlashtirish imkonini kengaytiradi. Shu bilan birga, gamifikatsiya haddan tashqari raqobatga yo'naltirilganda ayrim o'quvchilarda tashqi motivatsiya ustunlashishi mumkin. Shuning uchun smart o'yin elementlari baholash vositasi sifatida emas, asosan bilimni faollashtirish, mustahkamlash va refleksiya uchun qo'llanganda pedagogik jihatdan maqsadga muvofiq bo'ladi.

Aralash ta'lim smart texnologiyalarni ingliz tili darsiga integratsiyalashning nisbatan barqaror modeli bo'lib, auditoriya mashg'ulotlarini raqamli o'quv faoliyati bilan birlashtiradi. Bunda o'quvchilarning ayrim topshiriqlarni dars davomida o'qituvchi bilan, boshqa qismini esa elektron platforma, mobil ilova yoki virtual sinf orqali mustaqil bajarishi ko'zda tutiladi. Masalan, grammar mavzusining nazariy qismi elektron material orqali taqdim etilib, auditoriya mashg'ulotida o'quvchilar shu grammatik konstruksiyadan foydalanib dialog, bahs yoki muammoli vaziyat asosida nutqiy faoliyatni bajarishlari mumkin. Natijada dars vaqtining katta qismi qoidani tushuntirishga emas, balki undan real kommunikativ vaziyatda foydalanishga ajratiladi.

Aralash ta'limning smart vositalar bilan integratsiyasi o'quv jarayonining uzluksizligini ta'minlaydi. O'quvchi darsda boshlangan topshiriqni darsdan tashqari paytda davom ettirishi, elektron resursni qayta ko'rib chiqishi, mustaqil test bajarishi yoki yozma ishini elektron shaklda topshirishi mumkin. O'qituvchi esa o'zlashtirishdagi qiyinchiliklarni aniqlab, keyingi dars mazmunini shu natijalarga mos ravishda rejalashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu sababli aralash ta'lim ingliz tilidagi individual farqlarni hisobga olish uchun ayniqsa qulay bo'lib, yuqori tayyorgarlikka ega o'quvchilar uchun murakkabroq, qo'shimcha yordamga ehtiyoj sezayotgan o'quvchilar uchun esa takrorlovchi materiallar taqdim etish imkonini beradi.

Teskari sinf texnologiyasi aralash ta'limning yanada faol modeli bo'lib, unda yangi o'quv materialining dastlabki o'zlashtirilishi auditoriyadan tashqariga ko'chiriladi. O'quvchilar darsdan oldin qisqa videodars, elektron taqdimot, audioyozuv, raqamli matn yoki interaktiv material bilan tanishadilar. Auditoriya mashg'ulotida esa o'qituvchi tayyor bilimni qayta bayon qilish o'rniga o'quvchilarning tushunmagan jihatlarini aniqlash, amaliy mashqlar, munozaralar, rolli o'yinlar va kommunikativ vaziyatlarni tashkil etishga e'tibor qaratadi.

Ingliz tili ta'limida teskari sinfning afzalligi shundaki, o'quvchi yangi materialni o'ziga qulay sur'atda o'zlashtirishi mumkin. Masalan, tinglab tushunish materiali darsdan oldin berilganda, o'quvchi audioni bir necha marta tinglaydi, notanish so'zlarni aniqlaydi va mazmunni dastlabki darajada tushunib keladi. Dars davomida esa shu audio asosida munozara, savol-javob yoki vaziyatli dialog tashkil etiladi. Bu holatda smart texnologiya darsni almashtirmaydi, balki

auditoriya vaqtini yuqori darajadagi kommunikativ faoliyat uchun bo'shatadi. Natijada o'qituvchining axborot yetkazuvchi funksiyasi qisqarib, uning fasilitator va maslahatchi sifatidagi roli kuchayadi.

Interaktiv topshiriqlar smart texnologiyalarning ingliz tili darsidagi eng universal qo'llanish shakllaridan biridir. Interaktiv doska, mobil qurilmalar, QR-kodlar, elektron mashqlar, ovozli topshiriqlar va onlayn javob tizimlari o'quvchini darsning passiv kuzatuvchisidan bevosita ishtirokchisiga aylantiradi. Masalan, ekranda berilgan matnni to'ldirish, so'zlarni kategoriyalarga ajratish, audio orqali to'g'ri variantni aniqlash, rasm va so'zlarni moslashtirish yoki qisqa javobni real vaqt rejimida yuborish kabi topshiriqlar til materialini o'zlashtirishni faollashtiradi.

Interaktiv topshiriqlarning muhim xususiyati o'quvchilarning xatolarini tezkor aniqlash imkoniyatidir. An'anaviy yozma mashqda o'qituvchi barcha o'quvchilarning ishini tekshirishi uchun ma'lum vaqt talab etiladi. Raqamli topshiriqda esa avtomatlashtirilgan qayta aloqa orqali o'quvchi ayrim xatolarini topshiriq bajarilgan zahoti ko'radi. Shu bilan birga, ingliz tilidagi ochiq javob, esse yoki erkin nutq kabi murakkab faoliyat turlarini faqat avtomatik baholash bilan cheklash maqsadga muvofiq emas. Bunday hollarda smart vosita dastlabki diagnostika va tezkor qayta aloqa uchun, yakuniy lingvistik baholash esa o'qituvchining professional tahlili asosida amalga oshirilishi kerak.

Raqamli storytelling ingliz tilida ijodiy va bog'lanishli nutqni rivojlantirishning samarali usullaridan biri sifatida smart texnologiyalar bilan tabiiy ravishda integratsiyalashadi. Ushbu usulda o'quvchi hikoya yaratishda matn, rasm, audio, video, animatsiya va ovozli izoh kabi turli modal elementlardan foydalanadi. Masalan, o'quvchi "My Future Profession", "A Memorable Journey", "Environmental Problems" yoki "A Day in My City" mavzusida qisqa raqamli hikoya tayyorlashi mumkin. Jarayonda u avvalo syujet yaratadi, zarur lug'at birliklarini tanlaydi, matnni yozadi, uni tahrir qiladi, ovozlashtiradi va yakuniy raqamli mahsulotni taqdim etadi.

Mazkur jarayon ingliz tilining bir nechta kompetensiyalarini bir vaqtda rivojlantirish imkonini beradi. Hikoya ssenariysini yozish writing ko'nikmasini, ovozlashtirish speaking va pronunciation ko'nikmalarini, boshqa o'quvchilarning ishlarini tinglash listeningni, manbalar bilan ishlash esa readingni rivojlantiradi. Bundan tashqari, raqamli storytelling o'quvchining ijodkorligi va til vositalarini kontekstda qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi. O'quvchi alohida gaplarni mexanik tarzda tuzishdan ko'ra, mazmunan yaxlit kommunikativ mahsulot yaratishga intiladi. Shu jihatdan raqamli hikoya yaratish til o'rganishni mahsulotga yo'naltirilgan faoliyat bilan bog'laydi.

Hamkorlikda o'qitish smart texnologiyalar bilan integratsiyalashganda ingliz tilidagi real muloqotga yaqin sharoit yaratadi. O'quvchilar umumiy elektron hujjat, virtual doska, onlayn loyiha maydoni yoki guruhli chat orqali birgalikda matn tuzishi, g'oyalarni almashishi, loyiha yaratishi va o'zaro fikr bildirishlari mumkin. Bunday vaziyatda til faqat o'rganish obyekti sifatida emas, hamkorlikni amalga oshirish vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Masalan, kichik guruhlar birgalikda ingliz tilida sayohat marshrutini ishlab chiqishi, ekologik muammo yechimini taqdim etishi, reklama matni yaratishi yoki muayyan mavzu bo'yicha raqamli poster tayyorlashi mumkin.

Hamkorlikdagi smart faoliyat o'quvchilarning bir-biridan o'rganish imkoniyatini ham kuchaytiradi. Kuchliroq o'quvchi guruh faoliyatida murakkabroq til birliklarini taklif qilishi, boshqa ishtirokchilar esa ularni kontekstda kuzatish va o'zlashtirish imkoniga ega bo'ladilar. Shu bilan birga, topshiriqning barcha ishtirokchilar o'rtasida teng taqsimlanishi muhimdir. Aks holda, raqamli loyiha bir yoki ikki faol o'quvchi tomonidan bajarilib, qolganlar jarayonda passiv ishtirok etishi mumkin. Shuning uchun o'qituvchi hamkorlikdagi topshiriqda muallif, tahrirchi, ma'ruzachi, axborot izlovchi yoki dizayn uchun mas'ul kabi funksional rollarni pedagogik maqsadga muvofiq taqsimlashi lozim.

Tahlil natijalari mazkur usullarni bir-biridan ajratilgan holda emas, o'zaro bog'liq pedagogik tizim sifatida qo'llash yuqori samara berishini ko'rsatadi. Masalan, o'quvchi teskari sinf asosida darsgacha videomaterial bilan tanishishi, dars boshida gamifikatsiyalangan test orqali bilimni tekshirishi, keyin kichik guruhda interaktiv topshiriq bajarishi va dars yakunida raqamli storytelling orqali o'rgangan til birliklarini mustaqil nutqda qo'llashi mumkin. Shu tarzda bir dars doirasida smart texnologiya turli didaktik vazifalarni ketma-ket bajaruvchi yaxlit vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Umuman olganda, smart texnologiyalar bilan integratsiyalashgan gamifikatsiya o'quv motivatsiyasi va tezkor takrorlash imkoniyatini, aralash ta'lim individual sur'at va ta'lim uzluksizligini, teskari sinf auditoriya vaqtining kommunikativ samaradorligini, interaktiv topshiriqlar faol ishtirok va tezkor qayta aloqani, raqamli storytelling ijodiy nutq va multimodal savodxonlikni, hamkorlikda o'qitish esa real kommunikativ faoliyat va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini kuchaytiradi. Shunday qilib, ingliz tili ta'limida smart texnologiyalarni samarali joriy etishning asosiy sharti texnologiyaning ko'pligi emas, balki har bir vositaning muayyan lingvodidaktik maqsad, o'quvchining ehtiyoji va kommunikativ faoliyat turi bilan metodik jihatdan asoslangan integratsiyasidir.

XULOSA

Olib borilgan tahlillar ingliz tilini o'qitish jarayonida smart texnologiyalardan foydalanish zamonaviy ta'limning muhim didaktik yo'nalishlaridan biriga aylanganini ko'rsatadi. Smart texnologiyalar darsni faqat texnik jihatdan boyitibgina qolmay, balki o'quv jarayonini individuallashtirish, interaktivlashtirish, kommunikativ faoliyatni kengaytirish, tezkor qayta aloqa o'rnatish hamda ta'lim oluvchilarning mustaqil ishlash imkoniyatlarini kuchaytirishga xizmat qiladi. Shu sababli smart vositalardan foydalanishning samaradorligi ularning texnologik yangiligiga emas, balki aniq pedagogik maqsad va til kompetensiyalarini rivojlantirish vazifalariga qanchalik mos tanlanganiga bog'liq.

Tadqiqot natijalari gamifikatsiya, aralash ta'lim, teskari sinf, interaktiv topshiriqlar, raqamli storytelling va hamkorlikda o'qitish usullarini smart vositalar bilan integratsiyalash ingliz tili darslarining metodik imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirishini ko'rsatdi. Gamifikatsiya o'quv motivatsiyasi va leksik-grammatik materialni faol takrorlashni ta'minlash, aralash ta'lim auditoriya va mustaqil ta'lim o'rtasidagi uzviylikni kuchaytiradi. Teskari sinf o'quv vaqtini amaliy kommunikativ faoliyatga yo'naltirish imkonini bersa, interaktiv topshiriqlar o'quvchining bevosita ishtiroki va tezkor qayta aloqasini ta'minlaydi. Raqamli storytelling ijodiy, bog'lanishli va multimodal nutqni

rivojlantirishga, hamkorlikda o'qitish esa ingliz tilidan real muloqot va jamoaviy faoliyat vositasi sifatida foydalanishga xizmat qiladi.

Shuningdek, smart texnologiyalar tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini alohida emas, balki o'zaro integratsiyalashgan holda rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratadi. Mobil qurilmalar, interaktiv doskalar, virtual sinflar, sun'iy intellektga asoslangan vositalar, elektron topshiriqlar, multimedia va bulutli platformalar o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish, o'zlashtirish sur'atini boshqarish hamda autentik til muhitiga yaqinlashtirilgan mashg'ulotlarni tashkil etish imkonini beradi. Bu esa ingliz tilini o'rganish jarayonini an'anaviy bilim uzatish modelidan faol, amaliy va o'quvchiga yo'naltirilgan ta'lim modeliga o'tkazadi.

Shu bilan birga, smart texnologiyalarni dars jarayoniga haddan tashqari yoki metodik jihatdan asoslanmagan tarzda kiritish kutilgan natijani bermasligi mumkin. Shuning uchun o'qituvchi smart vositani tanlashda o'quv maqsadi, o'quvchilarning yosh va tayyorgarlik darajasi, rivojlantirilayotgan nutqiy ko'nikma, topshiriq mazmuni, axborot xavfsizligi hamda pedagogik samaradorlikni hisobga olishi lozim. Smart texnologiya o'qituvchini almashtiruvchi vosita emas, balki uning metodik imkoniyatlarini kengaytiruvchi, ta'lim oluvchining faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi didaktik resurs sifatida qaralishi maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Allamova Sh. Sh. Aralash ta'lim modellari va imkoniyatlari // O'zbekistonda xorijiy tillar. – 2022. – № 6 (47). – B. 100–117. – DOI: 10.36078/1675920220.
2. Kasimova M. A. Sun'iy intellekt orqali xorijiy til o'rganuvchilarining faolligini oshirish va ta'lim jarayoniga jalb qilish // O'zbekistonda xorijiy tillar. – 2024. – 10-jild. – № 1 (54). – B. 142–156. – DOI: 10.36078/1710747133.
3. Чернышкова Н. В. SMART-технологии в преподавании иностранного языка // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота, 2018. – № 2 (80). – Ч. 1. – С. 211–214. – ISSN 1997-2911.
4. Астафурова Т. Н., Козлова О. П., Вишневецкая Н. А. Роль SMART-технологий в обучении иностранному языку // Известия Волгоградского государственного педагогического университета. – 2020. – № 6 (149). – С. 74–78.
5. Chapelle C. A. Technology and Second Language Acquisition // Annual Review of Applied Linguistics. – 2007. – Vol. 27. – P. 98–114. – DOI: 10.1017/S0267190508070050.
6. Godwin-Jones R. Mobile Apps for Language Learning // Language Learning & Technology. – 2011. – Vol. 15. – No. 2. – P. 2–11. – DOI: 10.64152/10125/44244.
7. Deterding S., Dixon D., Khaled R., Nacke L. From Game Design Elements to Gamefulness: Defining "Gamification" // Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference: Envisioning Future Media Environments. – New York: ACM, 2011. – P. 9–15. – DOI: 10.1145/2181037.2181040.
8. Garrison D. R., Kanuka H. Blended Learning: Uncovering Its Transformative Potential in Higher Education // The Internet and Higher Education. – 2004. – Vol. 7. – No. 2. – P. 95–105. – DOI: 10.1016/j.iheduc.2004.02.001.
9. Robin B. R. Digital Storytelling: A Powerful Technology Tool for the 21st Century Classroom // Theory Into Practice. – 2008. – Vol. 47. – No. 3. – P. 220–228. – DOI: 10.1080/00405840802153916.
10. Warschauer M. Computer-Mediated Collaborative Learning: Theory and Practice // The Modern Language Journal. – 1997. – Vol. 81. – No. 4. – P. 470–481. – DOI: 10.1111/j.1540-4781.1997.tb05514.x.